

наука, които и до днесъ главното си внимание обръщатъ на техниката при събирането и първоначалната сводка на статистическите наблюдения. Затова, макаръ Борткевичъ да е прекаралъ повече отъ половината на своя животъ като преподавателъ въ два германски университета, той, все пакъ, се явява за тѣхъ до известна степенъ „чуждородно тѣло“ и по-скоро трѣбва да се признае за единъ международенъ или даже руски, отколкото германски професоръ. (Отъ англичанитѣ на Пирсоновата школа Борткевичъ се различава по високитѣ изисквания — пакъ въ духа на рускитѣ математици — които той предявява къмъ точността и завършенността на математическитѣ доказателства).

Отчасти, благодарение на разнородността на научната деятелност на Борткевича, а отчасти, може би, благодарение на неизкоренената антипатия, която грамѣдното болшинство отъ нѣмскитѣ икономисти храни къмъ математиката и което стои въ връзка съ известни особености на икономическото образование въ германскитѣ университети, — работитѣ на Борткевичъ сж разхвърлени въ различни списания не само въ Германия, но и въ странство, списания, които често пѣти сж твърде малко достѣпни за неспециалисти. Така, напримѣръ, отъ известнитѣ на менъ 42 монографии на Борткевичъ по статистика и свързанитѣ съ нея въпроси отъ теорията на вѣроятноститѣ, само 3 сж излѣзли въ отдѣлни книжки, които, впрочемъ, отдавна сж изчерпани (*Die mittlere Lebensdauer*, Jena 1893; *das Gesetz der kleinen Zahlen*, Leipzig 1898; и *Die Iterationen*, Berlin 1917), а останалитѣ 39 сж напечатани въ 26 различни периодични издания на Германия, Русия, Австрия, Швеция, Швейцария, Италия, на Международния статистически институтъ и т. н. А 22-тѣ негови икономически работи сж прѣснати въ 12 различни периодически издания. При това, въ тѣзи цифри не влизатъ многобройнитѣ рецензии на Борткевича за различни научни книги, прѣснати по най-разнообразнитѣ списания, а сжщо и неговитѣ статии въ руския енциклопедически речникъ на Брокхаузъ и Ефронъ, въ *Handwörterbuch der Staatswissenschaften* и др. подобни издания. Къмъ това трѣбва да прибавимъ още и обстоятелството, че нито мѣстото на изданието, нито заглавието, нито формата на изложението на отдѣлнитѣ монографии далеч не винаги съответствуватъ на онова, което би могълъ да очаква специалистъ по тѣзи външни признаци. Кой математикъ или физикъ ще търси дълбоки изследвания по теорията на вѣроятноститѣ въ статията „Kritische Betrachtungen zur theoretischen Statistik“, въ „*Conrads Jahrbücher*“; кой статистикъ ще надникне въ трудоветѣ на Берлинското математическо дружество или ще дири въ статията „*Das Helmerische Verteilungsgesetz für die Qua-*

dratsumme zufälliger Beobachtungen“ (*Zeitschrift für angewandte Mathematik und Mechanik*, 1923), отъ една страна, анализа на Пирсоновия критерий „*goodnes of fit*“, а отъ друга страна — важнитѣ заключения за „коэффициента на дивергенцията“ на Лексиса? Това обстоятелство, въ връзка съ доста високата научна и математическа подготовка на читателя, която обикновено се изисква за трудоветѣ на Борткевичъ, сж, вѣроятно, причинитѣ на това, че нѣкои негови изследвания — за великѣ срамъ на нашата наука — до сега не сж още намѣрили онзи резонансъ, който тѣ безусловно заслужаватъ, и че тѣхното всестранно използване и днесъ е още дѣло на бждещето — нека се надѣваме, на едно не много далечно бждеще. Ето защо, крайно е необходимо да се събератъ въ единъ общъ сборникъ всичкитѣ разпрѣснати монографии на Борткевича, като, може би, нѣкъде малко се съкратятъ, другаде се отстранятъ повторенията и всичко се подчини на единъ общъ планъ. Доколкото ми е известно, въ тази посока сж направени вече подготвителнитѣ стѣпки, а върху ученицитѣ и почитателитѣ на Борткевичъ лежи дългътъ да настояватъ, щото това полезно начинание да се осъществи възможно по-скоро.

Жизнения „oeuvre“ на Борткевича въ областта на теоретическата статистика нажсо се свежда къмъ следното. Преди всичко, нему се пада честта на ръководството на онова мощно течение на статистическата мисль, което започва въ 70-тѣ години на миналото столѣтие съ нѣколко сравнително малки статийки на проф. В. Лексисъ, но което не би станало това, което е днесъ, безъ решителната поддръжка на Борткевича, а по-късно на А. А. Чупрова. Нашето поколѣние статистици мжно може да си представи онова блато, въ което попада статистическата наука следъ крушението системата на Кетле и отъ което тя е била изтеглена само отъ Лексиса и Борткевича. Борткевичъ направи да изпъкне всичко онова, което се заключаващѣ въ сравнително нажсо формулиранитѣ идеи на Лексисъ, той ги обобщи, като разшири анализа на устойчивостта и върху редоветѣ на екстенсивнитѣ величини, той ги разви, довърши и, въ редъ случаи, прецизира или даже просто поправи. Въ това отношение особено бележити сж неговитѣ „*Kritische Betrachtungen zur theoretischen Statistik*“ (*Conrads Jahrbücher* 1894—96) и „*Erkenntnistheoretische Grundlagen der Wahrscheinlichkeitsrechnung*“ (сжщо, 1898), които и до сега не сж изгубили своята свежестъ и убедителностъ, а сжщо и статията му „*Anwendung der Wahrscheinlichkeitsrechnung auf Statistik*“ въ „*Enzyklopädie der mathematischen Wissenschaften*“. Теорията на коэффициента на дивергенцията Q^2 е доведена отъ Борткевичъ до нейния логиченъ край. На Борткевича принадлежатъ сжщо редица моногра-